

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1961

BRNO 1962

Klentnice /opevněné sídliště z mladší a pozdní doby bronzové se stopami staršího osídlení eneolitického, únětického a mohylového/ další dva ojedinělé nálezy:

- 1/ Menší jehlancovité závaží z pálené hlíny. Od běžného typu se liší tím, že pod provrtem, umístěným blízko komolého vrcholu, má v jednom boku velký vejčitý otvor. Tento tvar je naprosto ojedinělý, takže nemůžeme zatím určit ani jeho funkci.
- 2/ Bronzová jehlice s větší vázičkovitou hlavičkou. Dokazuje současnost opevněného sídliště na Tabulové hoře s rozsáhlejším pohřebištěm na severním konci Klentnice, kde podobné jehlice ze žárových hrobů 19 a 94 jsou datovány ostatním průvodním materiálem rozhodně poněkud hlouběji než H.Müller-Karpeho zařazení v Kelheimu. Starší datování až do počátku stupně HB podporuje také téměř shodná jehlice s hustším příčným rýhováním hlavičky, kterou provází v žárovém hrobě 64 v Domamyslicích u Prostějova výrazná mladoluzická keramika /A.Gottwald, Ročenka musea v Prostějově VI 1929, obr. 1/17/.

Einzelfunde vom Tafelberg /Tabulová hora/ bei Klentnice. Im vergangenen Jahre gewann das Archäologische Institut in Brno vom Tafelberg bei Klentnice /befestigte Siedlung aus der jüngeren und späten Bronzezeit mit Spuren älterer Besiedlung aus dem Äneolithikum sowie der Aunjetitzer- und Hügelgräberkultur/ ein kleineres pyramidenförmiges Gewicht mit grosser eiförmiger Öffnung in der einen Seite und eine bronzene grössere Vasenkopfnadel. Analogische Formen dieser Nadeln auf dem Gräberfelde in Klentnice sowie anderswo in Mähren gestatten entschieden eine ältere Datierung als H. Müller-Karpe aus Kelheim anführt.

Popelnicové pohřebiště lužické kultury v Moravičanech, okr. Šumperk.

Jindra Nekvasil

Tab. 22 - 24.

V roce 1961 jsme odkrývali další velkou část pohřebiště lužické kultury na Dílečkách u Moravičan. Hlavním úkolem výzkumu bylo prozkoumat co největší plochu v těch místech, kde se rozšiřují objekty JZD Morava. Navázali jsme tedy na plochu výzkumu v roce 1959 v jihozápadní části pohřebiště. Vcelku jsme v roce 1961 prozkoumali téměř 2000 m² a celkový počet hrobů se zvýšil na 543. Přesto se nám nepodařilo zachránit plochu 10 x 50 m, kde byly všechny hroby zničeny při neohlášeném hloubení krechtu.

Po dosavadních výkumech lze již stanovit alespoň částečně systém v ukládání hrobů na této části pohřebiště, kde jsou uloženy hroby z nejstaršího lužického období. Jádro pohřebiště tvořily mohyly; z nich se dochovaly pouze základny mohylových násypů, ojediněle hlouběji uložené jámové hroby a pak prohlubně, které vznikaly vybíráním zeminy na mohylové násypy. Mohyly vytvářely několik řad a zdá se, že se podaří rozborem výplní prohlubní stanovit alespoň částečně chronologický sled jejich budování. Mezi řadami mohyl vznikly volné plochy a na nich, a místy i v prohlubních, byly vybudovány další mohyly již s kamennými konstruk-

cemi. Vytvářejí nejmladší horizont pohřbívání pod mohylami na moravičanském pohřebišti. Zjistili jsme jich výzkumem v roce 1961 pět a v roce 1960 dvě, vedle dalších hrobů s kamennými příkrovy, které již nelze označit za mohyly. Mohyly nejmladšího horizontu byly různě stavebně upraveny, obsahovaly schránky na popelnice, jiné na drobnou keramiku a různě velké a konstruované kamenné příkrovy. Za popelnice v nich sloužily vesměs velké zásobnice, které se v hrobech bez mohylových konstrukcí objevují v Moravičanech jen ojediněle. Je zajímavé, že tyto hroby s kamennými mohylovými konstrukcemi byly většinou vyloupeny, patrně již v době lužické kultury. V některých prohlubních se nalézaly menší propálené plochy, které lze označit za místa kremace.

Mohylové hroby doprovázely prosté hroby jamkové nebo popelnicové, ukládané do skupin nebo pásů. Jejich chronologický poměr k mohylovým hrobům není dosud vyjasněný. Zdá se, že jsou současné jak s jámovými hroby pod mohylami, tak až s mohylami s kamennými konstrukcemi.

Keramika z prozkoumaných hrobů rozmnožila řady známých tvarů o nové variace. Z nich je nejpozoruhodnější nově rozpoznaná vývojová fáze lužické kultury. Lze ji položit mezi nálezy označované doposud za II. lužický stupeň a mladolužickou žlábkovanou keramikou. Charakteristickým rysem této fáze je to, že se starých lužických nádobách objevují nové prvky. Na příklad se začínají vydouvat spodní části hrdel, ujímá se hranění okrajů, ucha jsou vytažena vysoko nad okraj a podobně. Zdá se, že to vše je projevem vlivu velatické kultury. Také se rozhojnil počet bronzů použitelných k chronologickým pozorováním o nové tvary jehlic, bříteví a náramků. Zajímavý je i objev dvou kadlubů na srpy, které posloužily jako obklad skupiny hrobů.

Urnengräberfeld der Lausitzer Kultur in Moravičany, Bez. Šumperk. Die Grabung des Gräberfeldes setzte auch im Jahre 1961 fort und die Hauptaufgabe war, eine möglichst grosse Fläche an jenen Stellen zu durchforschen, wo sich LPG Objekte ständig erweiterten. Trotzdem gelang es nicht Objekte auf einer Fläche von 10 x 50 m zu bergen, wo beim Ausheben einer Mietschneise /ohne uns darauf aufmerksam zu machen/ die gesamten Gräber vernichtet wurden. Insgesamt konnten fast 2000 m² abgedeckt werden. Die Gesamtzahl der freigelegten Gräber erhöhte sich auf 543. Gemeinsam mit den früheren Grabungsflächen war so bereits der südöstliche Teil des Gräberfeldes zusammenhängend untersucht worden, wo Bestattungen aus dem älteren Zeitabschnitt der Lausitzer Kultur beigesetzt sind. Die Fundamentflächen der Hügelauflaufschüttungen bilden den Kern der Gräberverteilung auf dem Gräberfelde. Diese Fundamente sind von Vertiefungen umgeben, die bei dem Erdaushub für die Hügelauflaufschüttung entstanden. Nach der heurigen Ausgrabungssaison scheint es, dass man auch eine chronologische Folge in der Errichtung der Hügelgräber bestimmen können, wenigstens bei einigen Reihen. Zwischen den Hügelgräberreihen entstanden freie Flächen und auf diesen und stellenweise auch in den Vertiefungen befindet sich der jüngste Horizont der Hügelgräber, der durch Steinkonstruktionen charakteristisch ist. Im heurigen Jahre durchforschten wir 5 derartige Hügelgräber und stellten fest, dass sie baulich verschieden konstruiert sind, Schreine für Urnen und andere Grabbeigaben enthalten, in einigen als Urnen riesige Vorratsgefässe

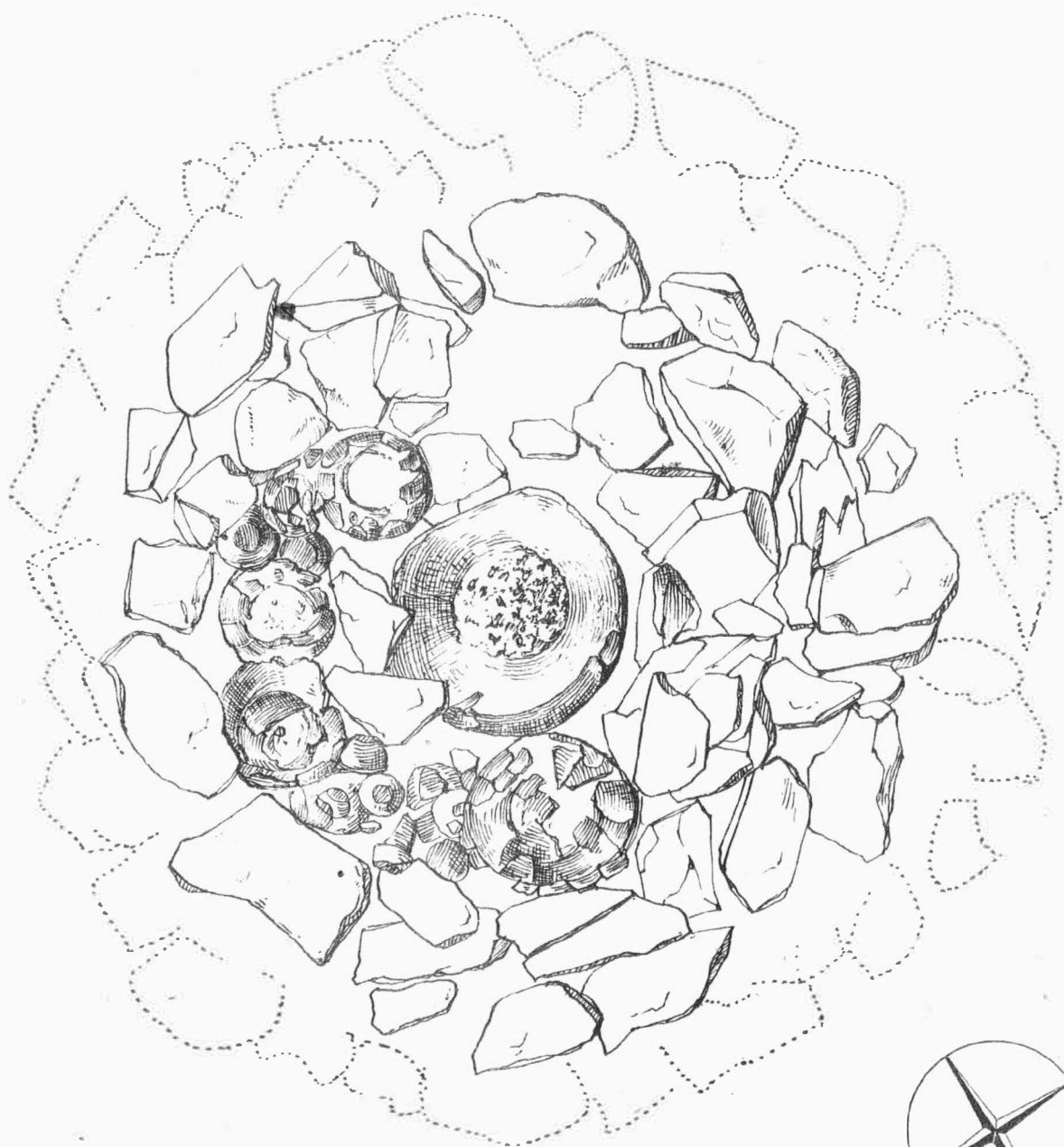
dienten und dass sie grösstenteils ausgeraubt waren, scheinbar bereits in der Zeit der Lausitzer Kultur. Brand-Urnen- und Grubengräber, die in reichlicher Anzahl die Hügelgräber begleiteten, vermehrten die Reihen bekannter keramischer Typen um neue Varianten, von welchen die bemerkenswertesten eine bisher nicht erkannte Entwicklungsphase der Lausitzer Kultur in Mähren vorstellen und dies zwischen der bisher bezeichneten II. Stufe und der junglausitzer Keramik mit Kanneluren. Ebenfalls vermehrte sich die Anzahl von Bronzen, welche für chronologische Beobachtungen benützlich sind /Nadeln, Rasiermesser/. Interessant ist auch die Entdeckung zweier Gussformen für Sicheln, die als Grabeinfassung dienten.

Nové nálezy z lužického pohřebiště v Ivaní, okr. Prostějov.

Ivan Peškař

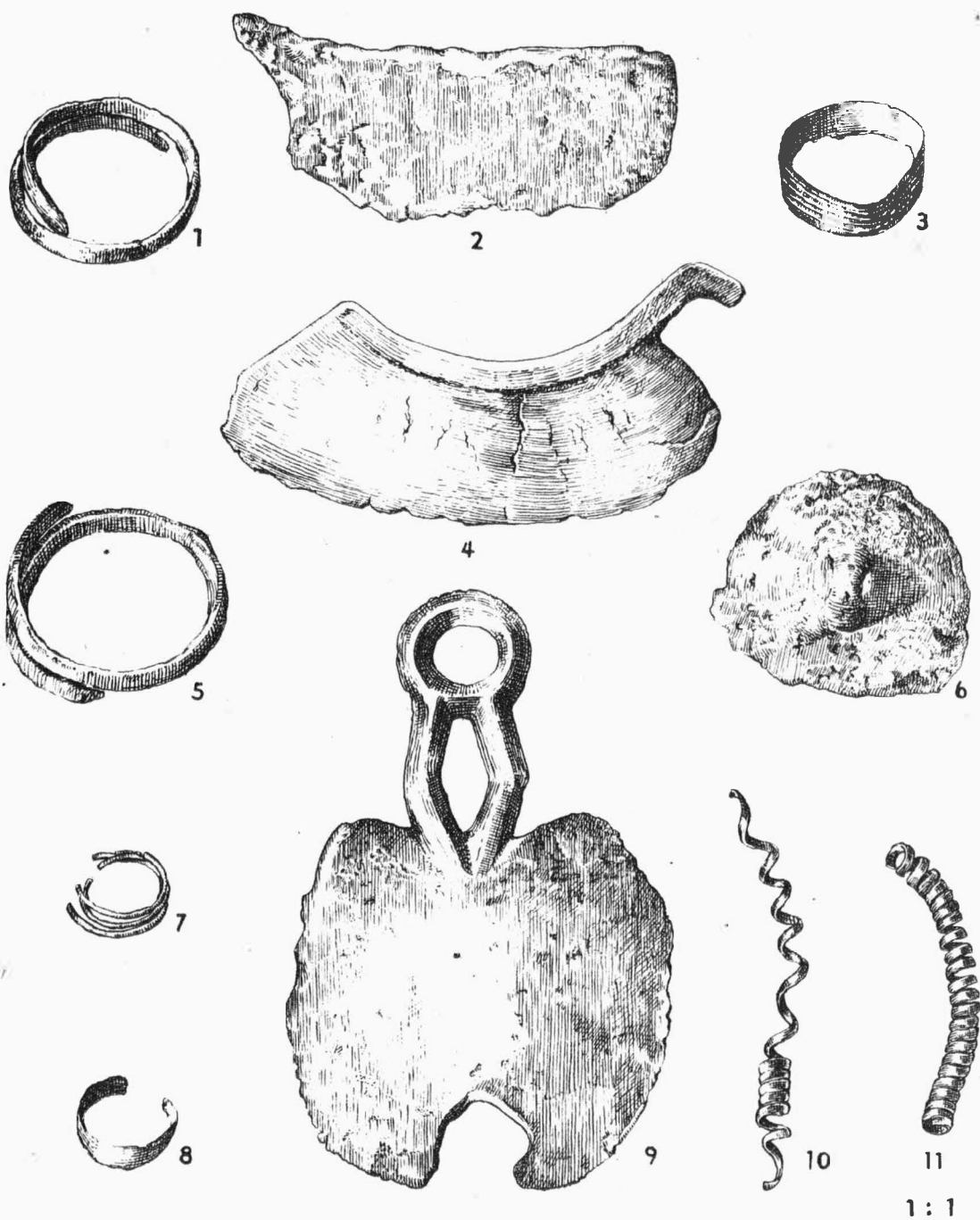
V červenci r. 1961 byla provedena zachraňovací akce v Ivaní u Tovačova/okr. Prostějov/, odkud byl ohlášen nález pravěkých nádob. Po zřícení části severozápadní stěny hlíníku bývalé cihelny v trati "Přední díly" severně od obce se objevily dva porušené žárové hroby, zapuštěné do povrchové šedohnědě zbarvené vrstvy o mocnosti 60 cm, od níž se výplň jamek nijak neodlišovala. Hnědým zbarvením spráše byl patrný pouze spodek hrobové jamky kolem dna popelnice z prvního hrobu, který zasahoval 15 cm do podloží. Na dně jamky byla postavena amforovitá urna, přes jejíž hrdlo byla překlopena velká mísa. Dno příklopu bylo 35 cm pod dnešním povrchem. K pohřbu bylo přidáno několik keramických milodarů, jejichž střepy ležely většinou uvnitř urny nad zlomky spálených lidských kostí, pouze jedno osudičko bylo mimo popelnici. Ve vzdálenosti 280 m severovýchodně od prvního hrobu byly odkryty pozůstatky druhého hrobu, jehož dno bylo na rozhraní horní humusovité vrstvy a podložní spráše ve hloubce 60 cm pod dnešním povrchem. Střepy z keramické výbavy hrobu ležely již ve hloubce 25 cm pod povrchem. Tlakem půdy rozsedlá popelnice se zlomky spálených lidských kostí byla překryta ve střepu rozpadlou miskou na nožce, obrácenou dnem vzhůru. Dvě menší nádobky byly uloženy v hrobové jamce vedle urny.

Oba hroby, patřící do lužické kultury, rozmnožují řadu nálezů, jež poskytlo toto naleziště během několika desetiletí. Na rozorávání popelnicového pole na "Předních dílech" u Ivaně upozornil I. L. Červinka již na počátku našeho století. ^{1/} Další zmínky o tamních žárových hrobech připojil A. Gottwald ^{2/} a konečně v r. 1940 I. L. Červinka znovu zaznamenal zachránění keramiky z několika lužických hrobů. ^{3/} Dlužno též připomenout, že z pohřebiště pochází také neobyklý nález, publikovaný jako lužický kostrový hrob v nádobě. ^{4/} Skutečnost, že ani po více než šedesátiletém postupném rozrušování není nálezové bohatství lokality ještě vyčerpáno, svědčí o tom, že pohřebiště u Ivaně patřilo k rozsáhlejším nekropolím lužického lidu na Hané.

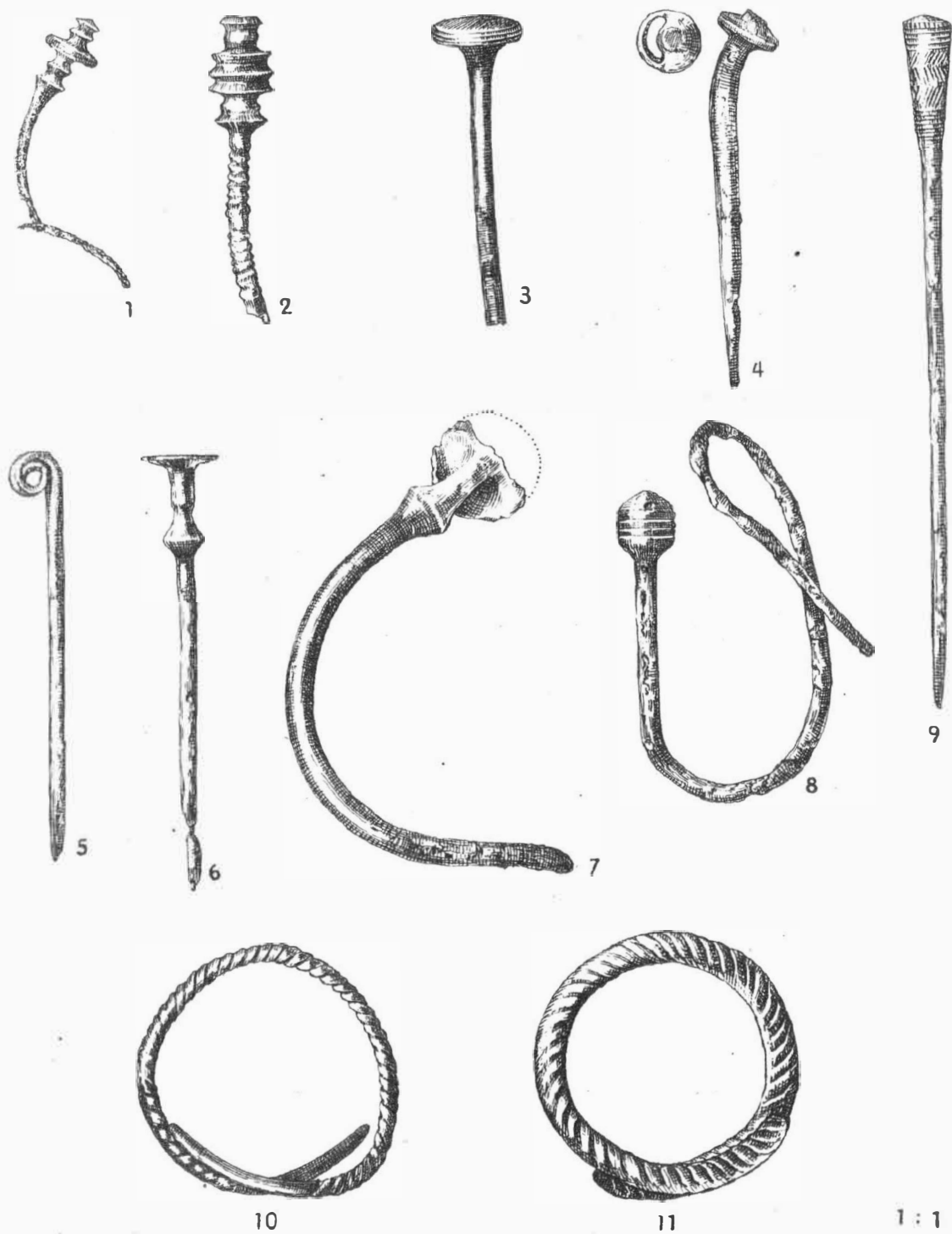

1 : 20

Tab. 22. Moravičany-Dílečky /okr. Šumperk/. Vnitřní kamenná konstrukce hrobu 500 s popelnicí a schránkou pro obětní nádoby. Obvod vnější kamenné konstrukce je vyznačen tečkovaně.- Innere Steinkonstruktion des Grabes Nr 500 mit Urne und Schrein für Opfergefässchen. Der Umfang der äusseren Steinkonstruktion ist durch Punkte gekennzeichnet.

Tab. 23. Moravičany-Dílečky /okr. Šumperk/. Bronzové břitvy a ozdoby z lužických hrobů.- Bronzene Rasiermesser und Schmuckgegenstände aus Lausitzer-Gräbern.

Tab. 24. Moravičany-Dílečky /okr.Šumperk/. Výběr bronzových jehlic a náramků z lužických hrobů.- Auswahl an Bronzenadeln und Armbändern aus Lausitzer Gräbern.

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1961.

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Stalinovy sady 19/23.

Odpovědný redaktor: PhDr. et Dr. Sc. Josef Poulík.

Redaktoři : PhDr. Jiří Říhovský a PhDr. Anna Medunová.

Překlady: prom.hist R. Tichý a E. Tichá.

Kresby: B. Ludíková.

Na titulní stránce: Rozvinutý ornament stříbrného gombíku z hrobu 11
od 7. kostela.

Vydáno jako rukopis - 350 kusů - neprodejné.